

Amsterdam goed gepositioneerd alternatief bij een Brexit

Als dienstverlenende bedrijven zich na een Brexit gaan heroriënteren, dan heeft Amsterdam kansen om hiervan te profiteren. De schaalgrootte en uitstraling van Londen zijn van belang in de dienstensector, maar innovatieklimaat en 'quality of living' worden steeds belangrijker. Amsterdam heeft naast Frankfurt met een gunstig leef- en innovatieklimaat goede papieren om vertrekkende dienstverleners aan te trekken.

Brexit kan tot heroverweging van bedrijfsvestiging leiden
Een mogelijke Brexit is schadelijk voor exporterende bedrijven en investeerders in het Verenigd Koninkrijk. Toch zit er ook een positief tintje aan voor Amsterdam. Grote internationale (financiële) dienstverleners kunnen hun vestigingsplaats op termijn gaan heroverwegen.

Brexit in de eerste plaats schadelijk voor de economie
Als het Verenigd Koninkrijk (VK) de EU verlaat, kunnen goederen en diensten niet langer meer onbelemmerd in andere Europese landen worden verkocht. De onderhandelingen over een nieuw verdrag zullen langere tijd in beslag nemen, maar de impact via het vertrouwen en de financiële markten wordt wel direct voelbaar. Het VK is de derde handelspartner van Nederland en inclusief indirecte effecten zelfs de tweede. De schade voor de Nederlandse economie kan volgens het CPB in 2030 oplopen tot tenminste 1,2% van het BBP. Ook Amsterdam ontkomt hier met een sterke positie van onder andere exporterende groothandels niet aan. Maar sectoren die het meest worden getroffen zoals agrarische sector, de chemie en maakindustrie zijn in de regio ondervertegenwoordigd.

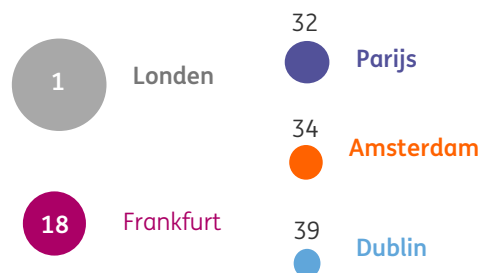
Brexit doet niet alleen pijn, er is ook een keerzijde

Heroriëntatie bij Brexit biedt Europese steden ook kansen

Ondanks de nadelen van een Brexit zijn er voor andere dienstenlanden ook kansen. In het VK (en met name Londen) gevestigde financiële en zakelijke dienstverleners, zoals banken, advocatenkantoren, consultants en mediabedrijven leveren voor meer dan € 70 mld. in toegevoegde waarde aan EU-landen. Dit is veel meer dan omgekeerd en dit maakt vestiging binnen de EU belangrijk. Bedrijven zullen niet meteen vertrekken uit het VK, maar houden niet van onzekerheid. De verwachting is dan ook dat er grote dienstverleners zijn die activiteiten zullen verplaatsten. Dit kan bijvoorbeeld aan de orde zijn bij het verlengen van een huurcontract of de bouw van een nieuw kantoor. Ook wordt Londen voor eerste vestiging van Europese hoofdkantoren van Amerikaanse of Aziatische bedrijven minder aantrekkelijk. Steden die naar onze mening in aanmerking komen als alternatief zijn Parijs, Frankfurt, Amsterdam en Dublin.

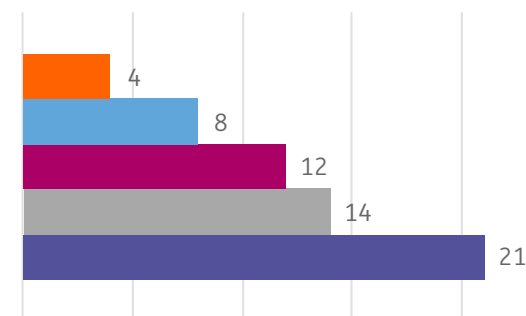
Amsterdam heeft met kleine schaal een nadeel..

Ranking Global Financial Centers 2015

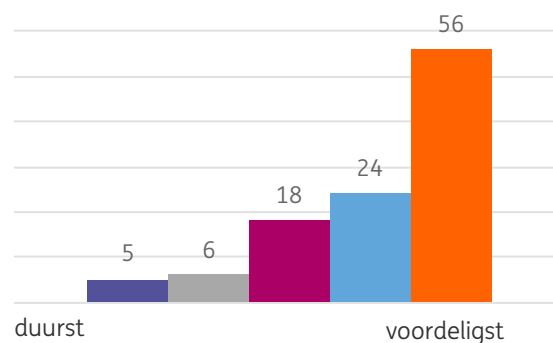
... maar innovatieklimaat Amsterdam is sterk...

Ranking Global Innovation Index 2015*

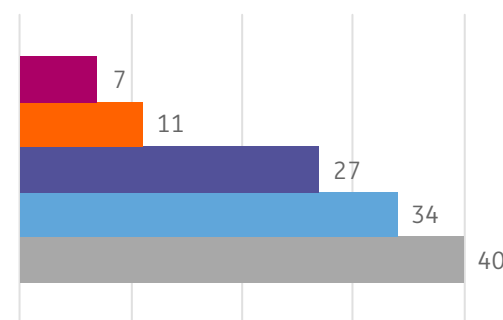
...bovendien is Amsterdam relatief goedkoop

Cost of Living index 2015 - Laagste positie is het duurst

...en quality of living in Amsterdam is goed...

Ranking Global Quality of Living index 2015

Bron: Long Finance, Johnson University, Insead e.a., Mercer, Economist Intelligence Unit. *Innovation index op landbasis

Amsterdam is klein, maar gunstig vestigingsklimaat biedt kansen

Londen is wereldwijd al lange tijd het belangrijkste financiële centrum, maar heeft deze positie deels te danken aan de vrije handel. Stel dat er een Brexit komt, wat zijn dan de voor- en nadelen van de concurrerende steden?

Frankfurt en Amsterdam bieden goed alternatief

Schaalgrootte en uitstraling zijn van belang voor (financiële) dienstverleners, maar innovatieklimaat en de 'quality of living' worden steeds belangrijker. Zo is het van groot belang om een aantrekkelijke woonplaats te zijn voor internationaal schaarse software- en systeemontwikkelaars. Wat dit betreft steken andere steden, waaronder Amsterdam gunstig af. Parijs heeft schaal en vergelijkbare allure als Londen, maar kent als nadeel beperkende regelgeving en een starre arbeidsmarkt. Frankfurt is gezien de zetel van de ECB en het cluster daaromheen waarschijnlijk het eerste alternatief voor banken en ook Parijs doet hier mee. Amsterdam heeft daarentegen goede kansen voor bedrijven die ook op zoek gaan naar een innovatiever klimaat. Gezien de toenemende ICT-intensiteit in de dienstverlening en de ontwikkeling van 'Fintech' is het ecosysteem van start-ups en grote bedrijven van toenemend belang. Vooral veel Amerikaanse dienstverleners zoals Google, Netflix en Oracle hebben zich de laatste jaren in Amsterdam gevestigd. Bovendien is het leven in Amsterdam in vergelijking met andere steden nog altijd goedkoop, wat het aantrekken van goed personeel bevordert. Dublin wordt niet vaak genoemd als alternatief voor Londen, maar kan als kleine 'outsider' toch ook meedoen als nieuwe vestigingsplaats. Met Ierland als lid van de EMU en het gunstige fiscale klimaat hebben zich hier bijvoorbeeld veel Europees actieve vermogensbeheerders gevestigd.

Amsterdam

Voordelen

- Aantrekkelijk fiscaal klimaat
- Amsterdam staat steeds beter bekend als stad met veel innovatieve dienstverleners en een goed innovatieklimaat.
- De ICT-infrastructuur is relatief goed.

Nadelen

- De schaalgrootte van Amsterdam is beperkt.
- Nederland kent naar verhouding strakke wetgeving voor financiële instellingen.

Frankfurt

Voordelen

- Quality of living ligt stabiel op een hoog niveau.
- Frankfurt is met vestiging van ca. 200 banken het tweede financiële centrum van Europa.

Nadelen

- Expats geven de voorkeur aan andere steden, waaronder Amsterdam.
- Het innovatief klimaat scoort in Amsterdam en Dublin hoger.

Dublin

Voordelen

- Angelsaksische taal en cultuur
- Lid van de EU en EMU
- Aantrekkelijk fiscaal klimaat

Nadelen

- Het cluster (financiële) dienstverleners is relatief klein.
- Geografisch minder gunstig gelegen.
- Minder aantrekkelijk om te wonen

Parijs

Voordelen

- Parijs heeft vergelijkbare allure als Londen
- Quality of living scoort hoger dan in Londen

Nadelen

- Frankrijk kent stricte arbeidswetgeving en een minder gunstig fiscaal beleid voor ondermeer hogere inkomens

Meer weten?

Kijk op ing.nl/kennis en volg ons op [Twitter](#)

Of neem contact op met:

Ferdinand Nijboer	Regio-econoom Overijssel, Gelderland en Utrecht 06 5185 2971
Henk van den Brink	Regio-econoom Groningen, Friesland en Drenthe 06 1930 3153
Rico Luman	Regio-econoom Noord- en Zuid-Holland en Flevoland 06 83 64 89 54
Thijs Geijer	Regio-econoom Zeeland, Noord-Brabant en Limburg 06 13 37 97 43

Disclaimer

De informatie in dit rapport geeft de persoonlijke mening weer van de analist(en) en geen enkel deel van de beloning van de analist(en) was, is, of zal direct of indirect gerelateerd zijn aan het opnemen van specifieke aanbevelingen of meningen in dit rapport. De analisten die aan deze publicatie hebben bijgedragen voldoen allen aan de vereisten zoals gesteld door hun nationale toezichthouders aan de uit oefening van hun vak. Deze publicatie is opgesteld namens ING Bank N.V., gevestigd te Amsterdam en slechts bedoeld ter informatie van haar cliënten. ING Bank N.V. is onderdeel van ING Groep N.V. Deze publicatie is geen beleggingsaanbeveling noch een aanbieding of uitnodiging tot koop of verkoop van enig financieel instrument. Deze publicatie is louter informatief en mag niet worden beschouwd als advies. ING Bank N.V. betreft haar informatie van betrouwbaar geachte bronnen en heeft alle mogelijk zorg betracht om er voor te zorgen dat ten tijde van de publicatie de informatie waarop zij haar visie in dit rapport heeft gebaseerd niet onjuist of misleidend is. ING Bank N.V. geeft geen garantie dat de door haar gebruikte informatie accuraat of compleet is. De informatie in dit rapport kan gewijzigd worden zonder enige vorm van aankondiging. ING Bank N.V. noch één of meer van haar directeuren of werknemers aanvaardt enige aansprakelijkheid voor enig direct of indirect verlies of schade voortkomend uit het gebruik van (de inhoud van) deze publicatie alsmede voor druk- en zetfouten in deze publicatie. Auteursrecht en rechten ter bescherming van gegevensbestanden zijn van toepassing op deze publicatie. Overneming van gegevens uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron wordt vermeld. In Nederland is ING Bank N.V. geregistreerd bij en staat onder toezicht van De Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten. De tekst is afgesloten op 21 juni 2016.